

การวิเคราะห์การทำหน้าที่ของภาษาที่ใช้ในสังขกรรม ในทรรศนะพุทธปรัชญา

An Analysis of Function of Language Used in Sanghakamma in Buddhist Philosophical Perspective

พระมหาขุนพล สมจิตโต (กลายสุวรรณ)

Phramaha Khunpon Samacitto (Klaysuwan)

บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: phramahakhunpon@gmail.com

Received November 17, 2024; Revised January 26, 2025; Accepted: January 30, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องวัจนกรรม 2) เพื่อศึกษาการทำหน้าที่ของภาษาที่ใช้ในสังขกรรม 3) เพื่อวิเคราะห์เชิงวิพากษ์การทำหน้าที่ของภาษาที่ใช้ในสังขกรรมในทรรศนะพุทธปรัชญา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษเอกสารวิเคราะห์เนื้อหา ประเมินเหตุผลแล้วสรุปเป็นงานวิจัย ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดวัจนกรรมของออสตินไม่ได้มองภาษาว่ามีเพียงค่าความจริงกับเท็จเท่านั้น แต่ภาษาสามารถกระทำการบางอย่างได้ ส่วนแนวคิดของเซิร์ลมองการสื่อสารด้วยภาษาของมนุษย์จะต้องมีเจตนาในการสื่อสาร 2) ภาษาที่ใช้ในสังขกรรมเมื่อมองผ่านแนวคิดของออสตินจะมีลักษณะเป็นวัจนกรรมที่ทำหน้าที่สืบต่อกันไปบนเงื่อนไขที่จำเป็นของสังขกรรม แต่เมื่อมองผ่านแนวคิดของเซิร์ลที่เห็นว่าวัจนกรรมย่อมต้องเกิดขึ้นมาจากสภาวะทางจิตวิทยาที่เป็นตัวผลักดัน ดังนั้น ภาษาที่ใช้ในสังขกรรมจะมีวัจนกรรมที่เป็นการตอบสนองจากผู้ฟังที่นำไปสู่ความเป็นอิสระในการตัดสินใจ อย่างไรก็ตาม แนวคิดเหล่านี้ไม่สามารถใช้อธิบายการใช้ภาษาในสังขกรรมของผู้ที่ไม่มีความเข้าใจความหมายของภาษาได้ 3) การทำหน้าที่ของภาษาที่ใช้ในสังขกรรมในทรรศนะพุทธปรัชญานั้น ไม่ได้มีเพียงองค์ประกอบที่อนุญาตให้สังขกรรมดำเนินการได้เท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ในการแสดงวัจนกรรมแก่ผู้ที่มีความเชื่อในภาษาบาลีซึ่งเป็นภาษาดั้งเดิมที่ใช้ในสังขกรรมนั้นด้วย อย่างไรก็ตาม วัจนกรรมที่เกิดขึ้นในสังขกรรมของผู้ที่รู้ความหมายของภาษากับผู้ที่ไม่รู้จะมีความแตกต่างกัน อย่างแรก วัจนกรรมจะมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับเจตนา ส่วนอย่างหลังจะเน้นไปที่การใช้ความรู้สึก

คำสำคัญ: ภาษา; วัจนกรรม; สังขกรรม

Abstract

In this research, three objectives were purposely made: 1) to study the concept of speech act, 2) to study the function of language used in Sanghakamma,

and 3) to critically analyze the function of language used in Sanghagamma in Buddhist philosophical perspective. This research employed the documentary research methodology done by studying documents and then analyzing reasons and thereby evaluating reasons and then making conclusion accordingly. In the research, it was clearly found that: 1) in the concept of speech act of Austin, he viewed language as not only containing the true and false value but also performing something. As regards Searle's idea, he viewed language used by man while communicating as illocutionary act. 2) When applied these concepts to examine language used in Sanghagamma they showed that the used language has the characteristic of speech act that continually functions on the necessary condition of Sanghagamma, therefore, the successfulness of Sanghagamma could be actualized by these functions according to Austin's viewpoint, but Searle is of the view that such a speech act is clearly caused by psychological state that precipitates the speech act, so does the language in Sanghagamma; there will be speech act responded by a listener leading to the independent making certain decision. All is the study of the case where language is used by one who understands its meaning. Therefore, these concepts could not be used to explain language used in Sanghagamma where the user cannot understand the meaning of such language. Thus, the concept of language given by Austin and Searle could not be used to explain the language used in the present Sanghagamma. 3) In this research, it critically analyzes the problem caused by the case of one whose understanding of language is not present and then argues that the function of language used in Sanghagamma in Buddhist philosophical viewpoint does not only contain the condition that certify such Sanghagamma but also perform speech act to those who have faith in Pali regarded as the original language used in the mentioned Sanghagamma. However, the speech act arising in Sanghagamma of those who understand the meaning of language and of those who do not will vary. While in the former the function of speech act involves the utilization of intention the latter focuses on the usage of emotion.

Keywords: Language; Speech act; Sanghakamma

บทนำ

ในการทำสังฆกรรมของพระภิกษุสงฆ์จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่หมายถึงคุณสมบัติที่ทำให้สังฆกรรมไม่บกพร่อง ได้แก่ วัตถุ ญัตติ อนุสาวนา สีมา และ บริษัท (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 8 ข้อที่ 482 หน้าที่ 701 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) องค์ประกอบแต่ละอย่างนั้นต่างก็เรียกร้องความไม่บกพร่องในการดำเนินการ เมื่อองค์ประกอบทุกอย่างไม่มีความบกพร่อง การทำสังฆ

กรรมในครั้งนั้นก็จะถือว่าสำเร็จ อย่างไรก็ตาม สองในห้าอย่างที่กล่าวมาคือยุติกับอนุสาวนานั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาเพื่อที่จะสื่อสารระหว่างการทำสังฆกรรม สิ่งหนึ่งที่เห็นได้จากตรงนี้คือการที่สังฆกรรมจะสำเร็จได้นั้นก็ต้องอาศัยการสื่อสารจากภาษา ดังนั้น ภาษาที่ใช้จึงต้องมีความหมาย ฟังรู้เรื่องและสามารถเข้าใจกันได้จนนำไปสู่ความสำเร็จของสังฆกรรม ความสำเร็จของสังฆกรรมในที่นี้หมายความว่า หากเป็นสังฆกรรมการอุปสมบท ก็จะมีผลทำให้ผู้ที่ขอบวชกลายเป็นพระภิกษุ หรือสังฆกรรมที่ใช้ทำการผูกสีมา เมื่อสำเร็จแล้วก็จะมิผลทำให้พื้นที่ที่กำหนดไว้เป็นเขตทำพระภิกษุสามารถทำสังฆกรรมอย่างถูกต้องได้เป็นต้น จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าภาษาไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของความหมายของคำหรือประโยคเพียงอย่างเดียว แต่ภาษาดูเหมือนว่าจะสามารถกระทำการบางอย่างได้

ในทางปรัชญาภาษามีแนวคิดวัจนกรรม (speech act) ที่ให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาของผู้พูดในสถานการณ์จริงมากกว่าเรื่องความหมายตามตัวอักษรของคำหรือประโยค ในการวิจัยนี้ได้นำแนวคิดของนักปรัชญาสองท่านคือ จอห์น แอล ออสติน (John L. Austin) และ จอห์น เซิร์ล (John Searle) มาศึกษา ท่านแรกมองภาษาว่าไม่ได้เป็นเพียงการพูดอย่างเดียวแต่มองว่าภาษาเป็นการกระทำอีกด้วย กล่าวอีกอย่างคือการพูดบางอย่างก็คือการกระทำบางอย่าง เขาได้แบ่งวัจนกรรมออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) locutionary acts หมายถึงการกล่าวถ้อยคำที่มีความหมาย (2) Illocutionary acts คือ การแสดงเจตนาด้วยถ้อยคำ (3) Perlocutionary acts คือ วัจนผล ซึ่งหมายถึงถ้อยคำที่พูดแล้วก่อให้เกิดผลต่อความรู้สึกนึกคิดหรือการกระทำของผู้ฟัง แนวคิดนี้ศึกษาภาษาที่ใช้จริง (practical language) มากกว่าศึกษาในเชิงอรรถศาสตร์ (Semantics) ที่มักจะศึกษาภาษาโดยมองว่าเป็นเรื่องของความหมายของคำซึ่งโดยส่วนใหญ่ก็มักจะผูกติดกับค่าความจริงและค่าความเท็จ (true and false) (Martinich, 1996) จากตรงนี้จะเห็นว่าลักษณะการศึกษาในแนวทางนี้จะมีลักษณะที่เข้ากันได้กับการใช้ภาษาที่ใช้ในสังฆกรรม ส่วนเซิร์ลมองว่าภาษาได้แยกความแตกต่างระหว่างประโยคกับการยืนยันประโยคเพื่อที่จะบอกว่าตัวบ่งชี้ทางข้อความ (propositional indicator) และตัวบ่งชี้พลังทางวัจนกรรม (indicator of illocutionary force) นั้นเป็นคนละอย่างกัน และการจะเกิด

วัจนกรรมได้นั้นก็ต้องมีเงื่อนไขต่างๆ (Searle, 1965) จากแนวคิดนี้ทำให้เห็นว่าเนื้อความของประโยคไม่ได้เป็นตัวกระทำแต่เป็นพลังทางวัจนกรรม ในเรื่องภาษาที่ใช้ในสังฆกรรมก็เช่นเดียวกัน หากพิจารณาตามแนวคิดนี้ ตัวภาษาที่มีเนื้อความทางอรรถศาสตร์ก็ไม่ได้เป็นตัวกระทำให้สังฆกรรมสำเร็จ แต่เป็นพลังทางวัจนกรรมที่ทำ จากตรงนี้อาจน้อยก็ทำให้เห็นว่าพลังทางวัจนกรรมก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้สังฆกรรมสำเร็จเหมือนกันแม้จะไม่ได้ถูกระบุไว้ในพระวินัย เพราะหากว่าไม่มีพลังทางวัจนกรรมแล้ว ก็หมายถึงว่าไม่มีการกระทำที่ถูกต้องในประโยคนั้นๆ เมื่อเป็นเช่นนี้การดำเนินการของสังฆกรรมก็อาจจะมีปัญหาได้

ปัญหาในที่นี้ คือเมื่อพระพุทธานุสาสนาแพร่หลายออกไปในสถานที่ต่างๆ โดยเฉพาะพระพุทธานุสาสนาในฝ่ายเถรวาทที่ใช้ภาษาบาลีซึ่งเป็นภาษาดั้งเดิมในการทำสังฆกรรมซึ่งอาจจะทำให้มีข้อจำกัดในเรื่องการเข้าใจความหมายของภาษาที่ใช้ได้ การทำสังฆกรรมในปัจจุบันจึงเป็นไปได้ว่าพระภิกษุที่เข้าร่วมสังฆกรรมจะไม่สามารถเข้าใจการสื่อสารได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ ปัญหาจะต้องเกิดขึ้นมาอย่างแน่นอน เนื่องจากการสื่อสารกันด้วยภาษาบาลีนั้นไม่ได้มีความเข้าใจกันเหมือนในสมัยที่

ผู้เข้าร่วมยังสามารถเข้าใจความหมายได้ในทันที และเมื่อดูจากการกำหนดผู้เข้าร่วมสังฆกรรมแล้ว ในสังฆกรรมนั้นๆ จะมีการกำหนดจำนวนอย่างต่ำของพระภิกษุไว้ นั่นก็มีนัยที่แสดงให้เห็นว่าต้องมีการผ่านความเห็นชอบจากพระภิกษุตามจำนวนที่กำหนดไว้อย่างต่ำในสังฆกรรม และความเห็นชอบนั้นก็ต้องก่อเกิดมาจากความเข้าใจในการสื่อสารด้วยภาษาที่ใช้ในสังฆกรรมในขณะนั้นด้วย เมื่อเป็นเช่นนั้น ในการทำสังฆกรรมก็ต้องมีภิกษุบางรูปรู้ภาษาและจะต้องมีภิกษุบางรูปไม่รู้ภาษาอยู่ในที่เดียวกัน ในกรณีอย่างนี้จะอธิบายอย่างไรในกรณีของผู้ที่ไม่รู้ภาษา

ในการวิจัยจะเริ่มจากการศึกษาแนวคิดเรื่องภาษาโดยเน้นไปที่แนวคิดวัจนกรรม จากนั้นจึงจะศึกษาการทำหน้าที่ของภาษาที่ใช้ในสังฆกรรม เมื่อทราบแล้วจึงศึกษาและวิเคราะห์การทำหน้าที่ของภาษาที่ใช้ในสังฆกรรมในปัจจุบันที่กระทำโดยผู้ที่ไม่เข้าใจภาษาว่าเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องวัจนกรรม
2. เพื่อศึกษาการทำหน้าที่ของภาษาที่ใช้ในสังฆกรรม
3. เพื่อวิเคราะห์เชิงวิพากษ์การทำหน้าที่ของภาษาที่ใช้ในสังฆกรรมในพระคัมภีร์พุทธปรัชญา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลเรื่องภาษาโดยเฉพาะภาษาที่ใช้ในสังฆกรรมจากพระไตรปิฎก อรรถกถา และแนวคิดเรื่องภาษาและแนวคิดเรื่องวัจนกรรมของจอห์น ออสติน และจอห์น เซิร์ล จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการทำหน้าที่ของภาษา
2. ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาในประเด็นการทำหน้าที่ของภาษาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
3. ทำการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เนื้อหา (Content Analysis) ในเรื่องการทำหน้าที่ของภาษาที่ใช้ในสังฆกรรมผ่านแนวคิดวัจนกรรมของนักปรัชญาทั้งสองท่านและประเมินเหตุผลเรื่องการทำหน้าที่ของภาษาในพระคัมภีร์พุทธปรัชญา
4. สรุปและนำเสนอการวิจัยต่อไป

ผลการศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัยพบว่าแนวคิดวัจนกรรมของออสตินเห็นว่าเมื่อใครก็ตามกล่าวถ้อยคำขึ้นมา นั้นกำลังมีความหมายว่าเขาคนนั้นกำลังทำสิ่งหนึ่ง ไม่ใช่เป็นเพียงการพูดสิ่งหนึ่ง เขาเรียกสิ่งนี้ว่า performative utterances (Austin, 1979) โดยที่ performative utterances นั้นจะต้องมีเงื่อนไขที่เรียกว่า felicity จึงจะทำให้เกิดประโยชน์นั้นขึ้นมาได้ เงื่อนไขที่ว่านั้นประกอบด้วย A1 คือ ธรรมเนียมการปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับกัน A2 คือ บุคคลมีความเหมาะสมแก่การกระทำในสถานการณ์นั้นๆ B1 คือ ขั้นตอนจะต้องดำเนินการโดยผู้เข้าร่วมทั้งหมดและมีความถูกต้อง B2 คือ มีความสมบูรณ์ T1 คือการมีความรู้สึกร่วมและตั้งใจทำ T2 คือ จะต้องปฏิบัติตามผลที่ได้เช่นนั้นจริงๆ (Austin, 1962) ส่วนแนวคิดวัจนกรรมของเซิร์ลเห็นว่า เวลาที่ใครก็ตามพูดหรือเขียนสิ่งใดกับ

ผู้อื่น นั้นมีความหมายว่าเขากำลังแสดง illocutionary act (Searle, 1999) เขาได้ทำการแยกประโยคที่เป็นวัจนกรรมหรือประโยคที่มีพลังทางวัจนกรรมกับเนื้อหาของประโยคออกจากกัน โดยให้โครงสร้างดังนี้ $F(p)$ โดยที่ “F” หมายถึง illocutionary force ส่วน “p” หมายถึง propositional content (Searle, 1999) อย่างไรก็ตาม การจะหาว่าประโยคนั้นเป็นวัจนกรรมอะไร ก็ให้ดูที่ illocutionary point ซึ่งสิ่งนี้จะมาพร้อมกันกับสถานะพื้นฐานทางจิตวิทยาและเงื่อนไขความจริงใจ (Searle, 1999) และในแต่ละวัจนกรรมก็ยังมีทิศทางความสัมพันธ์ที่เข้ากันได้ระหว่างคำกับโลกนั้นจะมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ ถ้อยคำสัมพันธ์กับโลก (word to world direction of fit) ประโยคในที่นี้ได้แก่ ประโยคที่เป็นข้อความ การบรรยาย การยืนยัน การอธิบาย ส่วนลักษณะที่สองคือแบบโลกสัมพันธ์กับถ้อยคำ (world to word direction of fit) ซึ่งได้แก่ การขอร้อง การบังคับ การสาบาน การปฏิญาณ เซิร์ลยังเห็นว่าในเรื่องทิศทางระหว่างคำกับโลกนั้นจะต้องเป็นผลสืบเนื่องมาจาก illocutionary point อีกด้วย (Searle, 1979)

วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการวิจัยพบว่าการทำหน้าที่ของภาษาที่ใช้ในสังฆกรรม เมื่อพิจารณาผ่านแนวคิดของออสตินแล้วมีลักษณะเป็นวัจนกรรมที่ทำหน้าที่ส่งต่อสืบกันไปจนเกิดผลเป็นความสำเร็จของสังฆกรรม โดยที่ทั้งหมดต้องอยู่บนเงื่อนไข A B และ T อย่างไรก็ตาม หากเงื่อนไข A กับ B มีความสมบูรณ์แต่เงื่อนไข T ซึ่งหมายถึงความจริงใจไม่สมบูรณ์ ออสตินก็ยังเห็นว่าสังฆกรรมยังถือว่ากระทำสำเร็จได้แต่ก็จะถือว่ากลวงไร้สาระ (Austin, 1962) ส่วนการทำหน้าที่ของภาษาที่ใช้ในสังฆกรรม เมื่อมองผ่านแนวคิดของเซิร์ล พบว่ามีลักษณะเป็นการส่งต่อกันของวัจนกรรมหลายประเภท โดยที่ในแต่ละวัจนกรรมนั้นได้สะท้อนให้เห็นถึง illocutionary point ซึ่งถือว่าเป็นตัวบ่งชี้ว่าในแต่ละประโยคต้องการทำอะไร และยังสะท้อนให้เห็นถึงสถานะพื้นฐานทางจิตวิทยาที่เป็นตัวผลักดันอีกด้วย (Searle, 1979) เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้เห็นถึงจุดประสงค์ของกรรมวาจาในแต่ละช่วงได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม สังฆกรรมตามแนวคิดนี้จะสำเร็จได้ก็ด้วยวัจนกรรมที่เป็นการปฏิญาณที่เป็นผลจากการตอบสนองของผู้ฟังต่อวัจนกรรมของผู้ที่กล่าวกรรมวาจา

วัตถุประสงค์ที่ 3. ผลการวิจัยพบว่าผลการวิเคราะห์การทำหน้าที่ของภาษาที่ใช้ในสังฆกรรม ในพระคัมภีร์พุทธปรัชญานั้นนอกจากจะมีลักษณะเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของสังฆกรรมที่เมื่อครบถ้วนแล้วจะทำให้สังฆกรรมดำเนินต่อไปได้ตามหลักฐานที่มาในพระวินัยปิฎกแล้ว ภาษายังมีหน้าที่แสดงวัจนกรรมอีกด้วย การทำหน้าที่ของภาษาที่ใช้ในสังฆกรรมยุคต้นที่ผู้เข้าร่วมมีความสามารถในการเข้าใจภาษาได้นั้นสามารถก่อให้เกิดความรู้สึกนึกคิดที่นำไปสู่ความเป็นอิสระของผู้เข้าร่วมสังฆกรรมที่สามารถจะเลือกหรือปฏิเสธผู้ที่เข้ามาขอบวชก็ได้ ส่วนการทำหน้าที่ของภาษาในสังฆกรรมยุคหลังที่ถึงแม้จะมีลักษณะเป็นการใช้ภาษาโดยที่ไม่มีความเข้าใจเรื่องความหมาย แต่ก็สามารถวิเคราะห์โดยจัดเข้าเป็นวัจนกรรมประเภทการกล่าวแสดงออกตามแนวคิดของเซิร์ลได้ (Searle, 1979) คือเป็นวัจนกรรมที่อาศัยความเชื่อที่เชื่อว่าการกรรมวาจานั้นเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบที่เป็นเงื่อนไขที่สามารถอนุญาตให้ทำสังฆกรรมได้ โดยที่เมื่อกล่าวเสร็จแล้วก็จะทำให้ผู้ที่เข้ามาขอบวชกลายเป็นพระภิกษุได้จริงในการกล่าวออกมา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าแนวคิดของออสตินและเซิร์ลต่างก็มุ่งศึกษาภาษาในส่วนที่เป็นด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatics) ที่ไปคู่ว่าอะไรคือสิ่งที่ผู้พูดกระทำด้วยภาษา ทั้งนี้ก็อาจเป็นเพราะว่าการศึกษาภาษาที่เป็นการศึกษาเรื่องคำและความสัมพันธ์ของคำหรือประโยค โดยเป็นการอธิบายเกี่ยวกับกฎว่าประโยคที่ดีหรือประโยคที่ถูกต้องในเชิงไวยากรณ์เป็นอย่างไร หรือการศึกษาภาษาในเชิงอรรถศาสตร์ ที่ให้สนใจโดยการพยายามจะอธิบายว่าความหมายของคำนั้นคืออะไร ยังไม่เพียงพอต่อการทำความเข้าใจภาษาที่ใช้ในสถานการณ์จริงของมนุษย์ในสังคม แต่เมื่อได้ศึกษาภาษาในส่วนที่เป็นวัจนปฏิบัติศาสตร์นี้จะทำให้สามารถมองเห็นภาษาในมิติที่แตกต่างออกไปจากเดิม จะเห็นว่าภาษาที่ใช้จริงในชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ได้ผูกติดอยู่กับค่าความจริงหรือเท็จเท่านั้น แต่ยังมีคำหรือประโยคที่ยังสามารถกระทำการบางอย่างได้ เช่น สัญญา สาบาน ขอโทษ ขออภัย ให้อภัย อีกมากมาย ความสำคัญของประโยคเหล่านี้ก็คือ ประโยคไม่ได้เป็นเรื่องของความหมายแต่เพียงอย่างเดียว แต่ความหมายของประโยคเหล่านั้นผูกติดอยู่กับผู้ใช้ซึ่งก็คือมนุษย์นั่นเอง ในจุดประสงค์ข้อนี้มีความสอดคล้องกับการแขนงของการศึกษาเรื่องภาษาของนักปรัชญาโดยทั่วไปที่สนใจใน 3 ประเด็นหลัก คือ วากยสัมพันธ์ อรรถศาสตร์ และวัจนปฏิบัติศาสตร์ (Martinich, 1996) อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยนี้มีความเห็นว่าการมีความเข้าใจในแนวคิดเรื่องวัจนกรรมที่อยู่ในส่วนการศึกษาภาษาในทางวัจนปฏิบัติศาสตร์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็น เพราะเมื่อชัดเจนแล้วก็จะสามารถสร้างพื้นที่ให้แก่การวิเคราะห์การใช้ภาษาที่ใช้ในสังขกรรมที่มีลักษณะเป็นทั้งภาษาที่มีความหมายและเป็นภาษาที่มีการกระทำบางอย่าง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าเมื่อมองการใช้ภาษาที่ใช้ในสังขกรรมผ่านแนวคิดวัจนกรรมของออสตินแล้ว จะเห็นว่าการกระทำทุกอย่างจำเป็นต้องอยู่บนเงื่อนไข แต่ก็ยังเปิดช่องในเรื่องเงื่อนไขความจริงใจของผู้เข้าร่วมในสังขกรรมอยู่ หมายความว่าต่อให้ไม่มีเงื่อนไข T ซึ่งเป็นเรื่องความจริงใจในการทำของผู้กล่าวว่าจะออกไป แต่สังขกรรมก็ยังถือว่าทำได้สำเร็จแต่อาจจะมีผลกลางไร้สาระอยู่ แต่อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า T จะมีมาจากทั้ง 2 ฝ่าย คือ ผู้พูดกับผู้ฟัง ในฝ่ายของผู้พูดนั้น การจะมี T หรือไม่ก็ติดตาม ก็ไม่น่าจะเป็นตัวที่บอกว่าสังขกรรมจะไร้สาระได้ เพราะสังขกรรมจะสำเร็จได้จริงก็ต้องอาศัย T ของฝ่ายผู้ฟัง หมายความว่าในเรื่องความจริงใจนี้อาจจะเป็นไปได้ที่ฝ่ายผู้พูดไม่มีความจริงใจในการพูด แต่ถึงกระนั้นการไม่มีความจริงใจนั้น ก็ยังสามารถสร้างผลคือความรู้สึกนึกคิดให้เกิดการปฏิบัติจริงต่อผู้ฟังได้เหมือนกัน ดังนั้น ความจริงใจที่เป็นสิ่งที่จะทำให้สำเร็จสังขกรรมได้จึงควรมองไปที่ปฏิกิริยาที่ตอบโต้มาจากฝ่ายของผู้ฟัง เมื่อเป็นเช่นนี้ การพิจารณาเรื่องความจริงใจที่เป็นตัวที่ทำให้สังขกรรมไม่เกิดผลไร้สาระจึงอยู่ที่ T คือความจริงใจของผู้ฟังซึ่งก็คือพระภิกษุทุกรูปที่เข้าร่วมในสังขกรรมที่ต่างก็มีความเข้าใจในการสื่อสารนั้นนั่นเอง ส่วนในแนวคิดของเซิร์ล จะเห็นว่าการกระทำในสังขกรรมการอุปสมบทเป็นวัจนกรรมที่มาจากความสืบทอดส่งต่อกันมา โดยที่ในวัจนกรรมในแต่ละประโยคนั้นก็ได้สะท้อนให้เห็น illocutionary point ซึ่งถือว่าเป็นตัวสำคัญที่บอกว่าแต่ละประโยคต้องการทำอะไรและยังต้องประกอบกับสถานะพื้นฐานทางจิตวิทยาที่เป็นตัวผลักดันให้เกิดการกระทำ สังขกรรมตามแนวคิดนี้จึงต้องเกิดจากการตระหนักรู้ในสิ่งที่ทำเท่านั้น นอกจากนั้นยังทำให้เห็นถึงทิศทางที่คำกับโลกมีความสัมพันธ์ต่อกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการกระทำในส่วนที่มีทิศทางความสัมพันธ์แบบโลกกับคำแล้ว ก็จะได้เห็นได้ว่าเป็นขั้นตอนที่เป็นวัจนกรรม

รรมการขอร้องหรือคำสั่งโดยการเรียกให้สงฆ์ฟังตน แล้วนำไปสู่วัจนกรรมข้อผูกพันที่ส่งต่อกันไปสู่การขอร้องหรือสั่งให้สงฆ์ร่วมกันทำการบวช ซึ่งตรงนี้ถือว่าเป็นขั้นตอนที่ทำให้สงฆ์เกิดการตัดสินใจและมีอิสระที่จะเลือกรับหรือปฏิเสธผู้ที่เข้ามาขอบวช จากนั้นก็ต้องมีการตอบสนองกลับไปจากสงฆ์ ซึ่งการตอบสนองนี้ก็ถือว่าเป็นวัจนกรรมข้อผูกพันที่มีทิศทางความสัมพันธ์แบบโลกต่อคำเหมือนกัน จะเห็นได้ว่าการที่สงฆ์กรรมดำเนินไปได้นั้นจะมีลักษณะทิศทางความสัมพันธ์แบบโลกกับคำอยู่นั่นเอง สิ่งนี้อาจจะชี้ให้เห็นว่าตัวบุคคลที่ร่วมกันทำสังฆกรรมมีความสำคัญในฐานะที่เป็นผู้ออกคำสั่ง เป็นผู้ขอร้อง เป็นผู้ชักชวนกันทำข้อตกลง เป็นผู้ปฏิญาณตอบรับด้วยตัวของเขาเอง เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงอาจมองได้ว่าทิศทางความสัมพันธ์แบบนี้ทำให้กรรมวาจาในสังฆกรรมมีเรียกร้องให้มนุษย์มีจิตสำนึก ร่วมรับรู้ มีความเข้าใจในการกระทำการในขั้นตอนต่างๆ และหากไม่เกิดมีกระบวนการเช่นนี้ก็สมควรเรียกว่าสังฆกรรม อย่างไรก็ตาม ในจุดประสงค์ข้อนี้พบว่าแนวคิดของออสตินกับแนวคิดของเซิร์ลมีความยืดหยุ่นต่างกัน โดยอย่างแรกยังเปิดโอกาสให้เงื่อนไขความจริงใจจากผู้ที่กำลังกรรมวาจาเป็นสิ่งที่ไม่ได้ทำให้สังฆกรรมเสียหาย แต่ในแนวคิดของเซิร์ลถือว่าในการกล่าวแต่ละครั้งจะต้องประกอบไปด้วยเจตนา หรือมีความตระหนักรู้ ในงานวิจัยนี้มีความเห็นว่าทั้งสองแนวคิดมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับกรณีการใช้ภาษาที่กำลังพิจารณากันอยู่ คือสังฆกรรมในสงฆ์ที่เข้าใจความหมายของภาษากับสังฆกรรมของสงฆ์ที่ไม่เข้าใจความหมาย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่าการทำสังฆกรรมในสงฆ์ที่เข้าใจความหมายของภาษากับสงฆ์ที่ไม่เข้าใจความหมายของภาษามีความแตกต่างกันแม้จะใช้ภาษาบาลีในการทำสังฆกรรมเหมือนกัน ในสงฆ์ที่สามารถเข้าใจความหมายของภาษาแล้วกระทำสังฆกรรมนั้น อาจกล่าวได้ว่าการทำสังฆกรรมในครั้งนั้น ที่ทำสำเร็จได้ก็เนื่องมาจากการมีอิสระในการตัดสินใจที่มาจากเจตนาของตัวบุคคลว่าจะรับหรือไม่รับผู้ที่เข้ามาขอบวชในครั้งนี้ ส่วนสังฆกรรมของผู้ที่ไม่เข้าใจภาษา จะสำเร็จมาจากการมีความเชื่อในภาษาบาลีที่เชื่อว่าเป็นภาษาดั้งเดิมที่สืบต่อกันมา อย่างไรก็ตาม เมื่อดูท่าทีของการรู้ความหมายของภาษาในการทำสังฆกรรมนั้นก็เป็นที่ตรงกับหลักการในเรื่องเจตนาที่รับรองไว้ในพุทธศาสนา โดยพระพุทธพจน์นั้นคือ “เรากล่าวเจตนาว่าเป็นตัวกรรม บุคคลคิดแล้ว จึงกระทำกรรมด้วยกาย วาจา ใจ” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 22 ข้อที่ 63 หน้าที่ 577 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ในที่นี้เจตนาจะเป็นตัวกำหนดค่าทางจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่พระภิกษุผู้เข้าร่วมในสังฆกรรม นอกจากนี้ แลดีস্যาดอ (Ledi Sayadaw) ยังได้อธิบายให้เห็นถึงตัวเจตนาซึ่งเป็นหนึ่งในเจตสิกสำคัญที่เป็นตัวกำหนดกิจกรรมในการทำงานร่วมกันทางจิต และยังกล่าวได้ว่าเจตนาเป็นตัวผู้กระทำ (doer) ซึ่งก็ตรงกันกับพระพุทธพจน์ข้างต้นโดยเจตนาที่มีหน้าที่กำกับกระทำการทางกาย วาจา และใจ (Maha Thera Ledi Sayadaw, 2004) จะเห็นว่าในพุทธศาสนานั้นเจตนาเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะละเลยไม่ได้ เพราะหากไม่มีเจตนาจากภายในก่อนแล้ว การคิดหรือการตัดสินใจในสังฆกรรมก็จะเป็นไปในทางที่ตรงกันกับหลักการของพุทธศาสนา ทั้งเรื่องการพิจารณาบุคคลที่เข้ามาขอบวชรวมทั้งการปฏิบัติต่อเขาในภายหลังจากที่บวชเสร็จในฐานะภิกษุที่มีสภาวะเสมอกันกับตน ก็ย่อมจะต้องมาจากตัวเจตนาที่ก่อให้เกิดการตัดสินใจในเวลาที่จะเลือกรับผู้ขอบวชเข้ามาเป็นพระภิกษุด้วยกัน ดังนั้นในเรื่องเจตนาที่มาจากความเข้าใจความหมายของภาษานั้นย่อมแสดงให้เห็นถึงตัวปัญญาที่มาจากเจตนาที่มีอิสระที่จะตัดสินใจเลือกส่วนบุคคลของพระภิกษุที่เข้าร่วมในสังฆกรรมอีกด้วย นี่จึงเป็น

ประโยชน์ของการรู้ความหมายในการทำสังขกรรมซึ่งมีความแตกต่างจากการทำสังขกรรมที่ไม่รู้ความหมาย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

1. วัจนกรรมในสังขกรรมในสมัยต้นกับสมัยหลังมีความแตกต่างกัน คือวัจนกรรมแบบที่เกิดขึ้นในสังขกรรมของผู้ที่รู้และเข้าใจความหมายของภาษาบาลีจะไม่เกิดขึ้นกับผู้ที่ไม่รู้ภาษาบาลี และการที่สังขกรรมมีวัจนกรรมที่แตกต่างกันก็ย่อมมีความหมายว่าจะมีสถานะพื้นฐานทางจิตวิทยาที่แตกต่างกัน
2. ความเป็นอิสระในการตัดสินใจเป็นสิ่งสำคัญในการทำสังขกรรมในยุคต้น และสิ่งนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยความเข้าใจภาษา ซึ่งแตกต่างจากการทำสังขกรรมในยุคหลังที่ไม่เน้นการเข้าใจความหมายของภาษา และการสำเร็จของสังขกรรมในยุคนี้มีพื้นฐานมาจากความเชื่อบางอย่างที่คณะสงฆ์มีผ่านภาษาบาลี

สรุป

การใช้ภาษาที่ใช้ในสังขกรรมนั้นเป็นการใช้ภาษาในเชิงปฏิบัติที่เป็นการกระทำด้วยภาษา และเมื่อศึกษาภาษาที่ใช้ในสังขกรรมผ่านแนวคิดวัจนกรรมของนักปรัชญาแล้ว ออสตินเห็นว่าแม้การทำสังขกรรมจะขาดเงื่อนไขความจริงใจของผู้พูดแต่สังขกรรมจะสำเร็จได้ก็ด้วยการตอบสนองจากผู้เข้าร่วม ส่วนเซิร์ลเห็นว่าในการทำสังขกรรมจะมีวัจนกรรมที่จะสะท้อนให้เห็น illocutionary point ซึ่งสามารถบอกได้ถึงเจตนาของผู้พูดแล้วต้องการการตอบสนองที่เป็นวัจนกรรมเช่นเดียวกัน กลับมาจากผู้ฟัง อย่างไรก็ตาม ทั้งหมดนี้ยังต้องอาศัยการรู้ความหมายของภาษา แต่ในงานวิจัยนี้เห็นว่าเมื่อมองจากทฤษฎีพุทธปรัชญาแล้ว ภาษาที่ใช้ในสังขกรรมอยู่ในฐานะเป็นองค์ประกอบจำเป็นของสังขกรรมที่ขาดไม่ได้และยังทำหน้าที่แสดงวัจนกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมมีความอิสระในการตัดสินใจเลือกซึ่งสอดคล้องกับพระพุทธพจน์ ส่วนในสังขกรรมที่ไม่มีความเข้าใจความหมายนั้น ภาษาที่ใช้จะแสดงวัจนกรรมประเภทการกล่าวแสดงออกโดยเป็นการใช้ความเชื่อในตัวภาษาบาลีเป็นพื้นฐานซึ่งมีลักษณะไม่ตรงกับสังขกรรมที่รู้ความหมาย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

งานวิจัยนี้ทำให้เห็นถึงการทำงานของภาษาที่ใช้ในสังขกรรมที่เป็นมากกว่าเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของสังขกรรม คณะสงฆ์โดยเฉพาะสายเถรวาทควรนำเรื่องนี้ขึ้นมาพิจารณาว่าลักษณะการทำสังขกรรมที่ปรากฏในปัจจุบันนี้ยังสามารถรักษาสาระสำคัญคือความเข้าใจได้อยู่หรือไม่ หากมีลักษณะที่คณะสงฆ์ทำด้วยความเข้าใจในความหมายแล้ว นั่นก็แสดงให้เห็นว่าเป็นการดำเนินการในความหมายดั้งเดิมหรือใกล้เคียงที่สุดที่สืบต่อมาจากสมัยพุทธกาล ซึ่งลักษณะแบบนี้เป็นสิ่งที่สามารถอธิบายได้และยังเข้ากันได้กับพระพุทธพจน์ในเรื่องเจตนาอีกด้วย แต่หากว่ามีลักษณะการทำสังขกรรมที่ภาษาเป็นเพียงแค่องค์ประกอบและถูกใช้โดยที่ผู้พูดและผู้เข้าร่วมที่ไม่รู้ความหมาย การ

ทำสังฆกรรมนั้นก็จะเป็นการกระทำที่ไม่ได้กระทำในความหมายดั้งเดิมที่ควรจะเป็น จากที่กล่าวมานี้ เมื่อการทำสังฆกรรมมีการคำนึงถึงเรื่องเหล่านี้ เช่นให้ความสำคัญกับความรู้ความเข้าใจความหมายก็จะทำให้สังฆกรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น ไม่ได้เป็นเพียงสักแต่ว่าเป็นการกระทำของผู้ที่ไม่รู้ซึ่งมีแนวโน้มที่จะทำให้การกระทำนั้นมีความเสี่ยงจนไม่อาจจะเรียกว่าสังฆกรรมในความหมายดั้งเดิมได้อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาวิเคราะห์นี้ยังตั้งใจที่จะให้เกิดความตระหนักถึงสิ่งที่เรียกว่าความเข้าใจและความเป็นอิสระในการตัดสินใจยอมรับในเรื่องที่ทำในสังฆกรรม เนื่องจากเมื่อทำสังฆกรรมแล้วย่อมมีผลต่อไปภายหลัง การตัดสินใจที่เกิดจากความเข้าใจและยอมรับจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ อีกประการหนึ่งก็คือเรื่องนี้สามารถนำไปประเมินและตรวจสอบการทำสังฆกรรมของพระสงฆ์ในทุกนิกายโดยไม่จำกัดว่าต้องเป็นเถรวาทได้อีกด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) เรื่องวัจนกรรมในการใช้ภาษาในสังฆกรรมที่สำคัญอย่างที่ได้กล่าวไปแล้ว ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการทำสังฆกรรมของคณะสงฆ์ในทุกนิกายโดยไม่จำเพาะนิกายเถรวาทอย่างที่ได้กล่าวไปแล้ว อย่างไรก็ตาม ในการวิจัยครั้งนี้ยังเป็นการวิเคราะห์เฉพาะในกรณีการอุปสมบทซึ่งยังไม่ครอบคลุมทั้งหมด ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. การวิพากษ์ภาษากับพิธีกรรม
2. การวิพากษ์ภาษากับความศักดิ์สิทธิ์ในทางศาสนา
3. การวิพากษ์ภาษากับอำนาจทางกฎหมายและการเมือง

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- A.P. Martinich (1996). *The Philosophy of Language*. New York: Oxford University Press, Inc.
- J.L. Austin (1962). *How to do Things with Words*. London: Oxford University Press.
- J.L. Austin. (1979) *Performative Utterances*. In A.P. Martinich (Ed.), *The Philosophy of Language* (pp. 120-129). New York: Oxford University Press, Inc.
- John R. Searle. (1965). *What Is a Speech Act*. In A.P. Martinich (Ed.), *The Philosophy of Language* (pp. 130-140). New York: Oxford University Press, Inc.
- John R. Searle (1999). *Mind, language and Society philosophy in the real world*. New York: Basic books.
- John R. Searle. (1979). *A Taxonomy of Illocutionary Acts*. In A.P. Martinich (Ed.), *The Philosophy of Language* (pp. 141-155). New York: Oxford University Press, Inc.
- Maha Thera Ledi Sayadaw (2004). *The manuals of Buddhism (The expositions of the Buddha – Dhamma)*. Yangon: Mother Ayeyarwaddy Publishing House.